

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (Print), ISSN 2663-0273 (Online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32.019.51

Тамара Миколаївна Козак

Львівський університет імені Івана Франка
Вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна

E-mail: palm1330@ukr.net

Received 19 June 2019; revised 25 July 2019; accepted 21 August 2019

DOI: 10.15421/351920

**АНГЛОМОВНИЙ КОЛОРИТ
ЛІНГВІСТИЧНОГО ПЕЙЗАЖУ УКРАЇНСЬКОГО МІСТА
(НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ МОВНОГО ЛАНДШАФТУ ЛЬВОВА)**

Анотація.

Розглянуто англomовний вплив на формування лінгвістичного пейзажу Львова, його сутність та ознаки. Визначена залежність лінгвістичного ландшафту українського міста від мовної політики центральної влади, від її ідеологічних поглядів та зовнішньополітичних орієнтацій. Підкреслено вплив історичної традиції на ставлення населення Львова до англomовного контенту міського лінгвістичного пейзажу. Наголошено на необхідності регулювання пропорцій співвідношення української та англійської мов при формуванні лінгвістичного пейзажу Львова.

Ключові слова: лінгвістичний пейзаж, українська мова, англійська мова, зовнішньополітичні орієнтації, мовний ландшафт Львова, реклама, мова оголошень та вуличних вказівників.

Tamara Kozak

Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine

E-mail: palm1330@ukr.net

**English language colouring of the linguistic landscape of a Ukrainian city
(Based on the analysis of a linguistic landscape of Lviv)**

Abstract.

The author explores the features of a linguistic landscape of a Ukrainian city (Lviv), which visually reflects the dominant language in a certain environment. The linguistic landscape is formed by means of public displaying of linguistic meanings and entities (signs, symbols, signals and language codes). The article mentions that the semantics of the linguistic landscape reflects the worldview beliefs, political views and national traditions, being at the same time the result of implementation of state language policy. The increased role of information supply for maintaining the functioning of society has led to the increase in the scientific interest in the problems connected with linguistic means used for the spread of information. In recent decades the research into linguistic landscape has gained particular popularity and wider coverage in the scientific works in multilingual countries and supranational unions (in particular, the EU). Information/advertising reference books and signs on the administrative, commercial and business institutions of Lviv as well as the materials gathered from visual observations have made up the resource base for the study. The author emphasizes that the consolidation of market economy principles in the urban economy of Lviv (competitiveness of goods, the role of advertising, the supply-demand correlation) have exerted their influence on the formation of the linguistic landscape of Lviv. The economic specialization of the city's economic activity is now trade and providing services (in particular in tourist sphere), which, in turn, increased the role of advertising, and therefore, the significance of the linguistic landscape. The article traces the connection between the linguistic landscape of Lviv with the mental-historical traditions and preferences of the city residents, their favorable attitude to the signs of linguistic landscape, presented in Latin alphabet. The article highlights the fact that the historic experience of the population of western Ukraine considerably contributes to the scope of its integration into the European civilization space. This is partially confirmed by the way the linguistic landscape of Lviv is formed. The English language colouring of Lviv linguistic landscape is meant to confirm and point out the fact, that the urban community belongs to the western civilizational environment and to emphasize its commitment to European ideological and social values. The spread of English verbal entities in the linguistic landscape of various cities of the world subjectively reflects the increased role of English as the global means of communication. The English colouring of Lviv linguistic landscape, on the one hand, attracts the residents' interest in learning

foreign languages, on the other – forms in mass consciousness the understanding of the role of English as an indisputably highly demanded means of transnational communication.

Ключові слова: *linguistic landscape, Ukrainian language, English, foreign policy vectors, linguistic landscape of Lviv, advertising, language of public notices and street signs.*

Тамара Николаевна Козак

Львовский университет имени Ивана Франка

E-mail: palm1330@ukr.net

**Англоязычный колорит лингвистического пейзажа украинского города
(на основе анализа языкового ландшафта Львова)**

Аннотация.

Рассмотрено англоязычное влияние на формирование лингвистического пейзажа Львова, его сущность и признаки. Определена зависимость лингвистического ландшафта украинского города от языковой политики центральной власти, от её идеологических взглядов и внешнеполитических ориентаций. Подчеркнуто влияние исторической традиции на отношение населения Львова к англоязычному контенту городского лингвистического пейзажа. Отмечена необходимость регулирования пропорций соотношения украинского и английского языков при формировании лингвистического пейзажа Львова.

Ключевые слова: *лингвистический пейзаж, украинский язык, английский язык, внешнеполитические ориентации, языковой ландшафт Львова, реклама, язык объявлений и уличных указателей.*

Постановка проблеми.

Сучасна доба світового розвитку позначена зростанням ролі інформації у житті суспільства. Потреби глобальної комунікації зумовлюють вдосконалення методів спілкування, головним засобом якого залишаються національні мови. Але урізноманітнення каналів поширення інформації вимагає запровадження міжнародного лінгвістичного засобу спілкування, роль якого неформально виконує англійська мова.

Мовне середовище впливає на формування суспільної свідомості громадян, визначає світоглядні критерії та етичні норми їхньої поведінки. Цей вплив здійснюється не тільки шляхом застосування сугестивного потенціалу ЗМІ, але й візуалізацією публічних лінгвістичних одиниць (знаків, символів, кодів та сигналів), із якими постійно контактує населення певного соціального середовища. Сфера практичної реалізації цієї дії одержала назву **лінгвістичного пейзажу**, під яким розуміють наочну видимість мов у публічних знаках на певній території (або просторі), тобто вуличних вказівниках, вівісках на державних установах та комерційних закладах, у комерційній рекламі, об'явах та повідомленнях.

Водночас варто зауважити, що лінгвістичний пейзаж уявляє собою форму спілкування влади та бізнесу із громадянським суспільством на певній території держави.

Аналіз мовного пейзажу певного територіального середовища сприяє усвідомленню політичних, етнокультурних та побутових уподобань населення. Водночас аналіз лінгвістичного пейзажу дає уявлення про зовнішньополітичну орієнтацію, національну та мовну політику влади конкретної держави. Переформування лінгвістичного пейзажу відбувається під впливом зміни історичних та політичних умов розвитку конкретного суспільства.

Аналіз останніх публікацій, пов'язаних із дослідженням мовних пейзажів національних та територіальних пейзажів, свідчить про зростання наукової уваги до зазначеної проблеми у багатьох країнах світу. Причому, як зазначає Р.Себба, «лінгвістично-пейзажна парадигма розвивалася швидко» [9, с.75]. У 1990-х роках дослідження, пов'язані із вивченням форм, змісту та характеру лінгвістичного пейзажу населених пунктів, досить активно почалися в країнах західного цивілізаційного кола. Ще у 1997 р. Р.Ландри та С.Бургис з позицій лінгвоетнічного аналізу визначили сутність та зміст урбаністичного лінгвістичного пейзажу [6]. В 2010 р. Е.Шохамі та Е.Бен-Рафаель конкретизували, розширили та поглибили трактування семантики лінгвістичного пейзажу міста [7].

Увагу європейських науковців до проблем урбаністичного лінгвістичного пейзажу певною мірою стимулювало розширення Євро-

союзу, яке призвело до ускладнення мовної ситуації у Європі. Визнання рівності та суверенності мов всіх держав-членів ЄС та надання їм статусу офіційних засобів спілкування в межах Євросоюзу породило складну та запутану систему відносин у сфері лінгвістичної комунікації владних інституцій ЄС. Саме тому перші дослідження мовного ландшафту європейських країн були спрямовані на наукове усвідомлення та визначення загальноєвропейського лінгвістичного пейзажу. Так, Г.Дорен у монографії «Лінгво. Мовний пейзаж Європи» [8] виділив специфічні характеристики та особливості формування лінгвістичного пейзажу міст об'єднаної Європи.

Глобалізація міжнародних відносин актуалізувала необхідність розроблення наукових принципів спілкування та поширення повідомлень у світовому інформаційно-комунікаційному просторі. Закономірно зросла увага і до формування та функціонування урбаністичних лінгвістичних пейзажів в у різноманітних країнах, етнолінгвістичних територіях та суспільствах світу. Так, наприклад, окремого наукового дослідження набули лінгвістичні пейзажі міст в Індії (Macalister, 2012), Сенегалі (Shiohata, 2012), Кампучії (Kasanga, 2012), Каринті в Австрії (Rasinger, 2014).

Проблеми лінгвістичного пейзажу привертають увагу і українських науковців (Л.Баланюк, Л.Белей [4], А.Павленко, О.Олійник [5], О.Галай). Питання мовного пейзажу часто стають предметом обговорення в місцевих ЗМІ та соціальних мережах, що свідчить про зростаючу суспільну увагу до цієї проблеми. В останні роки ці обговорення особливо активізувалися у зв'язку із радикалізацією державної мовної політики, спрямованої на захист та розширення сфери застосування української мови. Водночас поширення англійської мови в українському суспільстві об'єктивно впливає її на формування лінгвістичного пейзажу міст України, що призводить до певного накопичення конфліктного потенціалу у цій сфері.

Джерелознавчу базу дослідження склали матеріали інформаційних, рекламних довідників (зокрема – ресурсів Інтернету), оголошення адміністративних, комерційних та

суспільних організацій, а також данні візуальних досліджень елементів лінгвістичного пейзажу найбільш відвідуваних громадянами та туристами центральних вулиць та площ міста Львова.

Виклад основного матеріалу.

Принципи моделювання мовного ландшафту у конкретному українському місті – Львові – певною мірою відображають основні тенденції державної мовної політики, а також характер політичних, економічних та соціокультурних факторів, вплив яких надає лінгвістичному пейзажу наявних форм та відповідного колориту. Англійська семантика лінгвістичного пейзажу Львова являє собою впливовий фактор організації мовного ландшафту міста.

Колорит лінгвістичних пейзажів справляє вплив на формування суспільних поглядів мешканців населених пунктів. Саме тому визначення характеристик та векторів впливу компонентів лінгвістичного пейзажу на світоглядні позиції громадян привертає увагу дослідників у багатьох країнах.

Проблеми лінгвістичного пейзажу актуалізуються в багатомовному суспільстві або в тих країнах, громадяни яких постійно контактують із представниками іншомовних середовищ. Саме тому лінгвістичний пейзаж часто набуває конфліктного забарвлення у багатомовних країнах (в Канаді, Бельгії, Ізраїлі). Отже, колорит лінгвістичного пейзажу повинен відповідати потребам мешканців районів компактного проживання різних етнічних груп населення і не тільки виконувати суто інформаційні функції, але й сприяти підтриманню міжетнічної злагоди різних груп населення.

Характер лінгвістичного пейзажу певної держави визначається пріоритетними напрямками її мовної політики. Набуття колишніми радянськими республіками політичної незалежності вимагало формування нової мовної політики, стрижнем якої було надання національним мовам статусу державних, домінуючих у лінгвістичному середовищі новоутворених держав та створення умов для їхнього пріоритетного розвитку.

Водночас мовна політика новоутворених держав визначається геополітичними орієнтирами та зовнішньополітичними пріоритетами їхніх владних інституцій та громадянського суспільства. Після 1991 року зовнішньополітична стратегія України зазнала докорінної геочивілізаційної переорієнтації. Будучи спрямованою на інтеграцію у загальноєвропейський простір, вона впливає на мовну політику держави, а отже – і на формування лінгвістичного пейзажу її міст. Проголосивши входження в Євросоюз та НАТО в якості стратегічних пріоритетів своєї зовнішньої політики, Україна тим самим опосередковано визнає провідну роль англійської мови у світовому лінгвістичному просторі. Є всі підстави стверджувати, що національна політика України спрямована не тільки на всебічний розвиток української мови, але й на затвердження загальноєвропейських лінгвістичних стандартів комунікації, що знаходить своє певне відображення у мовному пейзажі українських міст. Так, наочна присутність знаків латинського алфавіту в графіці лінгвопейзажу Львова впливає саме із прагнення задекларувати європейську ідентичність міського суспільства: адже більшість європейських мов користується саме латинським алфавітом.

Передусім це стосується поширення англійської мови, яка виконує функції ефективного лінгвістичного інструменту, що сприяє залученню країн до світового суспільного прогресу. Ця обставина певною мірою враховується при моделюванні лінгвістичного пейзажу українських міст. Так, у Львові назви багатьох адміністративних установ та практично всіх центральних міських вулиць та площ подано на двох мовах (українській та англійській).

Однак основний контент будь-якого лінгвістичного пейзажу складають повідомлення рекламного характеру. Причому комерційна реклама прагне привернути увагу якомога більшого числа споживачів, що спонукує її враховувати етнічний склад населення, що відбивається і на мовному колориті лінгвістичного пейзажу. Так, у Львові на стінах небагатьох будинків ще збереглися рекламні

написи, вік яких нараховує багато десятиліть. Ці палеографічні свідоцтва львівської минувшини представлені на німецькій (до 1918 р. Львів входив до складу Австро-Угорщини), на польській та єврейській (ідиш) (у міжвоєнний період поляки та євреї складали більшість населення міста) та українській мовах. У післявоєнний період українська мова повністю домінувала у лінгвістичному пейзажі міста, а іноземні мови було практично виключено із ареалу мовного ландшафту Львова (за винятком російської, використання якої мало досить обмежений характер: переважно для позначення адміністративних закладів).

Багатовікова історична приналежність галицького краю до європейського цивілізаційного ареалу наклала своєрідний відбиток на ментальній устрій свідомості місцевого населення, яке із розумінням сприймає знаки латинського алфавіту. Так, наприклад, на середньовічних будівлях у центральній частині Львова зберіглося багато написів латинською мовою у вигляді сентенцій та девізів, що не мали жодного практичного, а тим більше рекламного характеру. Адже в умовах значної неграмотності міського населення не стільки комерційна реклама, скільки інформування городян здійснювалось зображенням піктографічних символів: так, корчми позначалися зображенням виноградного грона, майстерні ковалів – ключів тощо. (Треба зауважити, що піктографічні символи й досі знаходять широке використання у формуванні міських лінгвістичних пейзажів). Водночас слід зазначити, що у середньовіччі відсутність конкуренції товарів та послуг, що була зумовлена пануванням цехової організації виробництва, не сприяла виникненню реклами в сучасному розумінні цього явища.

В останні десятиліття у Львові було утворено багато різноманітних комерційних закладів, які привертають увагу клієнтів рекламними засобами, що значною мірою формують міський лінгвістичний пейзаж. У назвах цих закладів досить часто використовується англомовні лексеми, що відповідає світовим тенденціям у розвитку рекламного бізнесу. За словами Д.Кристалла, «оголошення, елек-

тронні табло, вивіски магазинів та інші види реклами перетворилися на частину повсякденного побуту... Їхня наявність практично в кожному місті або населеному пункті стала одним із найважливіших свідоцтв поширення англійської мови у всесвітньому масштабі» [10, с.231]. Ця тенденція не оминула і львівський міський лінгвістичний ландшафт, що виявляється у численних написах англійською мовою або із використанням знаків латинського алфавіту.

Однак у деяких випадках дублювання назви установи на англійській мові важко назвати виправданим, оскільки часто воно мотивується виключно репутаційними амбіціями керівництва установ та їхнім прагненням задекларувати свою відданість західним лінгвістичним нормам. Так, назву «Львівського інституту економіки та туризму» окрім української подано на англійській мові, хоча важко припустити, що інститут планує здійснювати широку міжнародну діяльність.

Використання латиниці у комерційній рекламі у Львові можна пояснити усвідомленим прагненням торговельних закладів залучити якомога більше клієнтів: адже у багатьох українців на ментальному рівні й досі зберігається переконання у перевагах імпортованих товарів над вітчизняними. Саме тому реклама із використанням латинських літер підсвідомо асоціюється із стандартами імпортованих товарів, тобто із високою якістю та надійністю.

Інколи намагання власників комерційних установ задекларувати свою причетність до європейських стандартів надання послуг породжує дивні словоутворення, оприлюднені на вивісках: «Єврофото», «Євроштори», «Єврочистка» і навіть «Євросеконд-хенд». На деяких львівських закладах громадського харчування можна побачити вивіски, побудовані на основі поєднання української та англійської мов: «Фрі house», «Burger кафе», «Pizza бар». Водночас слід наголосити, що маркування товарів та послуг, що виконує роль структурного елементу лінгвістичного пейзажу Львова, здійснюється переважно на українській мові.

Чисельні назви крамниць та ресторанів на іноземних мовах привертають увагу городян,

привчають їх до іншомовних елементів лінгвістичного пейзажу. Практична доцільність оволодіння мешканцями Львова іноземними мовами набуває особливого сенсу з огляду на ту обставину, що в останні роки стрімко зростає потік іноземних туристів, що справляє закономірний вплив і на формування міського лінгвістичного ландшафту.

Цілком очевидною виглядає і та обставина, що туристи, які відвідують Львів, потребують різноманітних сервісних послуг. Ефективність і прибутковість надання послуг певною мірою залежить від лінгвістичного супроводу.

Отже, сфери зайнятості, пов'язані із обслуговуванням туристів, вимагають залучення значних трудових ресурсів, що певною мірою сприяє розв'язанню проблеми працевлаштування мешканців міста. Зміна структури господарської діяльності в місті зумовила той факт, що значна частина працездатного населення Львова зайнята у сфері надання послуг, зокрема – у секторі обслуговування туристів. Так, за офіційними даними департаменту туризму Львівської міськради, 13% працездатного населення міста задіяні у сферах туристичного бізнесу. Однак фактично у цю сферу залучено набагато більше городян, які у своїй діяльності значною мірою орієнтуються на обслуговування туристів. Так, у Львові тільки офіційно налічується 94 приватних готелів (*хостелів*), діяльність яких значною мірою розрахована саме на іноземних туристів, про що свідчать англійськомовні рекламні оголошення та вивіски цих закладів.

Висновки.

Таким чином, англійськомовний контент лінгвістичного пейзажу Львова, з одного боку, відповідає уподобанням та очікуванням городян, а з іншого - формує в їхній свідомості розуміння аксіологічного значення мови міжнародної комунікації. Завдячуючи широкому застосуванню літер латинського алфавіту та англійськомовних лексем львівський лінгвістичний пейзаж за своїми характеристиками наближається до мовного ландшафту європейських міст. Однак в останні роки пропорційне співвідношення українськомовних та англійськомовних одиниць лінгвістичного пейзажу Львова змі-

нюється на користь останніх. Зміна означених пропорцій, з одного боку, досить переконливо засвідчує проєвропейську самоідентифікацію львівського громадянського суспільства, але з іншого – суттєво звужує простір застосування української мови як державної. Саме тому

цілеспрямоване та усвідомлене формування лінгвістичних пейзажів міст України потребує зваженого та гармонійного поєднання україномовних та англійських елементів із передбаченням можливої ментальної реакції громадян.

Бібліографічні посилання

1. У 2017 році Львів відвідало 2,7 млн. туристів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/society/u-2017-rotsi-lviv-vidvidalo-2-6-mln-turistiv-227020.html>
2. Лінгвістичний пейзаж Львова [Електронний ресурс]. Режим доступу: lviv.ridne.net/gallerios/thematic/linguistic
3. Хостели у Львові [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.booking.com/львів-Хостели.
4. Белей, Л. Соціолінгвістичне висвітлення терміну «мовний ландшафт». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2010, вип. 23. С. 36-40.
5. Олійник, О.Ю. Термінологія опису мовного ландшафту в вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. *Термінологічний вісник*, 2013, вип. 2 (1). С. 150-154.
6. Landry, R., Bourhis, S. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. Volume 16. November 1, 1997. P.23-49.
7. Shohamy, E., Ben-Rafael, E., Bami, M. (eds.). Linguistic Landscape in the City. *Bristol Multilingual Matters*, 2010.
8. Dorren, Gaston. Lingo. A Language spotter's guide to Europe. Edited by Jonathan Buckley. 2014. 304 p.
9. Sebba, R. The Landscapes of Childhood. The reflections of childhood's environment in adult memories and the children's attitudes. *Environment and Behavior*. 23 (4), 395-433.
10. Cristal, David. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

References

1. U 2017 roci Lviv vidvidalo 2,7 mln. turistiv [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <https://gordonua.com/ukr/news/society/u-2017-rotsi-lviv-vidvidalo-2-6-mln-turistiv-227020.html>
2. Lingvistichnij pejzazh Lvova [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: lviv.ridne.net/gallerios/thematic/linguistic
3. Hosteli u Lvovi [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: www.booking.com/lviv-Hosteli.
4. Belej, L. Sociolingvistichne visvitlennya terminu «movnij landshaft». *Naukovij vis-nik Uzhorodskogo universitetu. Seriya: Filologiya. Socialni komunikaciyi*. 2010, vip. 23. S. 36-40.
5. Olijnik, O.Yu. Terminologiya opisu movnogo landshaftu v vitchiznyanomu ta zarubizh-nomu movoznavstvi. *Terminologichnij visnik*, 2013, vip. 2 (1). S.150-154.
6. Landry, R., Bourhis, S. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. Volume 16. November 1, 1997. P.23-49.
7. Shohamy, E., Ben-Rafael, E., Bami, M. (eds.). Linguistic Landscape in the City. *Bristol Multilingual Matters*, 2010.
8. Dorren, Gaston. Lingo. A Language spotter's guide to Europe. Edited by Jonathan Buckley. 2014. 304 p.
9. Sebba, R. The Landscapes of Childhood. The reflections of childhood's environment in adult memories and the children's attitudes. *Environment and Behavior*. 23 (4), 395-433.
10. Cristal, David. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.